

Nr 294.

Av herr **Andersson** i Dunker, om *ändring av gällande expropriationslagstiftning i syfte att bättre tillgodose landsbygdsbefolkningens intressen.*

Den enskilda jordägarerätten har på senare tid begränsats genom olika slag av lagstiftning. Således har rätten till expropriation utvidgats. Senast vid fjolårets höstriksdag antogs en ny lagstiftning, varigenom rätt att expropriera mark för att säkerställa tätorternas markbehov för sin utbyggnad fastslogs. Även andra åtgärder planeras, vilkas genomförande skulle komma att ytterligare begränsa jordägarerättens funktioner. Sålunda har justitiedepartementet låtit utarbeta ett förslag till en provisorisk lag, åsyftande att möjliggöra förbud mot bebyggelse av strandområden.

Dessa inskränkningar i ägarerätten ha främst drabbat landsbygdens jordägarerätt. Syftet med flertalet av dessa åtgärder, som kringskära ägarerätten, har varit att bereda befolkningen i städer och tätorter förmåner i skilda avseenden. Man vill ge tätorterna möjlighet till utvidgning i fråga om bebyggelsen, man vill skapa fritidsområden för deras befolkning o. s. v.

Det är visserligen legitima önskemål från tätorternas sida som tillgodosetts genom expropriationslagstiftningen och annan lagstiftning eller genom andra åtgärder med samma allmänna syftemål. Det skall alltså inte här riktas någon kritik mot syftemålet, men däremot råder stor tveksamhet om huruvida tillgodoseendet av önskemålen skett på ett sådant sätt, att rättvisa skipats mellan land och stad. Genom inkorporeringar av landskommuner med städerna genom expropriation av mark, genom utfärdande av byggnadsförbud m. m. har landsbygden ofta berövats betydande skatteunderlag, som försvagat vederbörande landskommuners ekonomiska underlag. Även detta skulle av landsbygdsbefolkningen måhända kunna accepteras, om stadskommunerna verkligen fingo betala det fulla värdet av de områden, som de få i sin ägo, eller för det intrång, som göres på landsbygden. Så sker ofta icke, utan tätorterna förvärva mark till lägre priser än vad de skulle ha fått betala, om de skulle ha förvärvat marken genom fria köp. Skulle det nya förslaget till provisorisk strandlag komma att antagas av statsmakterna i oförändrat skick, så skulle vederbörande markägare icke erhålla någon ersättning alls för det intrång som göres och för de förluster de kunna åsamkas genom ett byggnadsförbud.

Landsbygdens intressen ha inte heller tillgodosetts när det gäller anläggande av samlingslokaler, idrottsplatser o. d. för dess befolkning. I fråga om anslag till bygdegårdar och andra samlingslokaler på landsbygden till-

lämpas en njugethet med anslag, som visserligen för närvarande kan motiveras med nödvändigheten av att begränsa investeringarna, men som dock står i skarp kontrast mot den generositet, som visas i fråga om att tillgodose behovet av mark och lokaler för stadsbefolkningens fritidssysselsättningar.

För att på detta område i någon mån skipa rättvisa mellan stads- och landsbygdsbefolkningen är det enligt min mening önskvärt, att den senares önskemål och behov behandlas på ett mera generöst sätt än som hittills varit fallet. Om man särskilt tänker på expropriationslagstiftningen kan expropriation ske i syfte att säkerställa vissa markbehov för stadsbefolkningen. Däremot kan icke expropriation komma i fråga för att tillgodose landsbygds- eller jordbruksbefolkningens behov av tomtmark eller lokaler i städerna. Och dylika behov finnas faktiskt. Jordbrukets ekonomiska föreringsrörelse driver en mycket omfattande affärs- och företagarverksamhet, som kräver tillgång till kontor, fabriker och andra anläggningar i städerna. I allmänhet har väl behovet av mark och byggnader kunnat tillgodoses, men det kan vara tänkbart, att svårigheter uppstå i detta avseende. Om det icke visar sig möjligt att i den fria marknaden förvärva tomter eller byggnader till priser, som motsvara det för orten rimliga prisläget, borde det icke vara orimligt att expropriation kunde få tillgripas. Det är för övrigt icke endast tomtmark eller lokaler för industri- och affärsverksamhet som kunna komma i fråga. Med den stora omfattning föreningsväsendet numera äger på landsbygden finns ett behov av att få till stånd även expeditions-, sammanträdes- och samlingslokaler i åtskilliga städer, där föreningsstämmor, styrelsesammanträden och möten av skilda slag kunna hållas. Sådana sammanträden och möten måste hållas på en plats, som ligger centralt i förhållande till mötesdeltagarnas boningsorter, och då kan oftast endast en stad eller större tätort komma i fråga.

Vidare må framhållas, att ekonomiska föreningar inom jordbruket i en del städer äga byggnader av olika slag, som äro uppförda på mark, som befinna sig i vederbörande stads ägo. Det har ofta visat sig omöjligt att få inköpa dessa tomter. Staden vill icke sälja dem. I ett sådant fall skulle en expropriation vara väl försvarbar.

Enligt vår mening borde en utredning komma till stånd för att undersöka huruvida expropriationsinstitutet kan och bör komma till användning för de syften som här angivits.

Med anledning av vad som sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om sådan förändring av gällande expropriationslagstiftning att i motionen angivna önskemål komma att tillgodoses.

Stockholm den 26 januari 1950.

Harald Andersson

i Dunker.